

Onderwerp Agenda voor de stad en regio

Steller Claudia Boon

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 7624 Bijlage(n) 1

Ons kenmerk 4914448

Datum 19-03-2015 Uw brief van -

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Afgelopen november heeft uw raad de brief *Ontwikkelagenda voor de Stad Ruimtelijk economische strategie 2015-2018* ontvangen (zie bijlage). Hierin hebben wij u het jaarlijks meerjaren uitvoeringsprogramma van de ruimtelijk economische uitgangspunten van de Structuurvisie Stad op Scherp (2009) gepresenteerd. In de brief hebben wij tevens aangekondigd dat wij het komende jaar een complete agenda gaan maken voor de stad. Een nieuw perspectief op de stad om ook in de toekomst economisch sterk en duurzaam te zijn en die nadrukkelijk dwarsverbanden legt met sport, cultuur, onderwijs en het sociale domein. Uw raad heeft daartoe om een raadsbehandelplan gevraagd. In deze brief presteren wij u onze eerste denkrichting waarbij we uw raad willen vragen mee te denken over de verdere inrichting van dit proces samen met partners in stad en regio en uw raad.

Samenvatting opgave Agenda voor stad en regio.

Sinds de vaststelling van de structuurvisie *Groningen Stad op Scherp* in 2009 zijn er nieuwe ontwikkelingen op de stad afgekomen. De effecten van de economische crisis, de aardbevingsproblematiek, nieuwe taken voor lokale overheid en andere rolverhoudingen tussen overheid, burgers, bedrijven en andere maatschappelijke partijen. In 2014 passeerden we de grens van 200.000 inwoners. We verwachten dat de stad ook de komende 15 jaar nog flink groeit naar 220.000 inwoners in 2024¹. Deze groei kunnen we op sommige plekken opvangen, maar we zien een toenemende druk op ruimte en voorzieningen ontstaan. De hele regio kan van de groei profiteren wanneer we er in slagen het aantal banen te laten meegroeien. Hiervoor is het nodig om te investeren in de stad en innovatie uit te lokken. Dat vraagt om een nieuwe kijk hoe we met de ruimte omgaan en om innovatieve oplossingen en strategische keuzes. Een Structuurvisie 2.0 in de geest van de nieuwe Omgevingswet, die mogelijk ook kan dienen als Omgevingsvisie. Over de Omgevingswet wordt u binnenkort nader door ons college geïnformeerd.

---

¹ Bureau onderzoek en statistiek Gemeente Groningen

Een *Ontwikkelagenda voor de Stad* bedenken en maken we niet alleen. Op de manifestatie Let's Gro hebben we stad en regio een podium geboden om mee te denken en elkaar te voeden over ontwikkelingen die op de stad afkomen en om oplossingen aan te dragen: over de binnenstad, over maatschappelijke problemen, over samenwerken, over eigen initiatief. Dit proces stopt niet bij Let's Gro. We willen de stad uitdagen ook het komende jaar met ons mee te denken en te doen. Dit vraagt om een adequate aanpak met onze strategische partners in stad en regio. Want nadenken over de toekomst van de stad kunnen we niet los zien van de ontwikkelingen in de regio. De *Ontwikkelagenda voor de Stad* is leidend voor onze agendasetting in de regio. Ons college is van mening dat we dit proces nu moeten starten zodat we ruim tijd hebben onze strategische partners en de Stadje zorgvuldig te betrekken.

Eindproduct

We stellen voor geen nieuwe blauwdruk voor stad en regio te maken. Wel is er behoefte aan een meer fundamentele kijk op de toekomst. Gericht op de langere termijn en met nog steeds houdbare ruimtelijke keuzes uit het verleden als basis. Juist als compacte stad moeten we regie voeren op de inrichting en gebruik van de openbare ruimte. Zeker nu de (semi)openbare ruimte steeds belangrijker wordt voor het economisch succes van steden. We willen een stip een stip op de horizon waar onze partners zich in kunnen herkennen. Dat partners en (toekomstige) investeerders verleidt om te investeren in onze stad. Waarin we antwoord geven hoe we met de ruimte in onze stad willen omgaan, wat we van het waardevolle in de stad willen behouden en wat we willen versterken. Een nieuw kader kan helpen projecten en financiële middelen gericht in te zetten en ruimtelijke ontwikkelingen op gang te brengen. Door ruimtelijk economische opgaven te koppelen aan de ontwikkelingen binnen sport, cultuur, onderwijs en het sociale domein. Wij zien dat er behoefte is aan de herijking van het *verhaal van de stad*. Daartoe vormt deze *Ontwikkelagenda* een essentiële bouwsteen.

Ons voorstel is om ook scenario's te gaan maken. Prognoses hebben een voorspellende waarde maar we kunnen er niet blind op varen. Een belangrijke vraag is bijvoorbeeld of de nu voorspelde groei ook daadwerkelijk doorzet. Met prognoses kunnen we op gezette tijden bepalen of we - gezien de ontwikkelingen - onze koers moeten bijstellen om politiek maatschappelijke doelen te kunnen halen. Groei en internationalisering is een wenselijk scenario, maar wat als de groei tegenvalt? Wat betekent dat en wat zijn dan de kansen voor de stad? De huidige tijd en ontwikkelingen vragen om een adaptief vermogen van de stad. Door met scenario's te werken kunnen we flexibiliteit en maatwerk garanderen.

Proces

Met Let's Gro zijn we het proces met uw raad, de stad en onze partners reeds gestart. Wij stellen voor dit proces verder uit te bouwen en gebruik te maken van kennis die we al samen met de stad en regio hebben opgedaan. We willen voorkomen dat we de stad 'overvragen'. Goede bouwstenen zijn de *Ontwikkelagenda voor de stad Ruimtelijk economische strategie 2015-2018*, de doorontwikkeling van het integraal gebiedsgericht werken en sociale wij(k)teams, de Fietsstrategie (raadsbehandeling april 2015), het Duurzaamheidsprogramma (raadsbehandeling april 2015), de Binnenstadsvisie (raadsbehandeling juni 2015), de Woonvisie (raadsbehandeling juli 2015) en de Kadernota Cultuur (raadsbehandeling voor de zomer). Ook werken we dit jaar aan het Meerjaren programma Sport en oogsten we deze zomer input voor de City deals. De City Deals zijn een uitwerking van de Agenda Stad van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Onze steden en de stedelijke regio's zijn nog beter te benutten als groeimotor van de economie. Het kabinet nodigt daartoe steden en stakeholders uit om actief aan deze agenda bij te dragen. Daarvoor hanteert het Rijk de term *city deals*, vergelijkbaar met de eerdere 'Green deals', waarbij 'city' breed geïnterpreteerd moet worden als stedelijke regio. Binnen het gremium van de Noordelijke samenwerking met Assen, Emmen en Leeuwarden (NG4) heeft de stad Groningen een actieve rol en hebben we vele gesprekken gevoerd met stakeholders.

In onderstaande tabel staan de stappen die we willen doorlopen. Wij willen het eindproduct voor de zomer van 2016 laten vaststellen.

Stappenplan	Planning	Toelichting
Fase 1 <i>Atlas</i> trends en ontwikkelingen: hoe zit de stad in elkaar?	mei-juni 2015	Wie betrekken: eigen huiswerk (bestaande bouwstenen), <i>Urban Gro Lab</i> en workshop (s) met de strategische partners in stad / regio en de Stadjer.
Fase 2 Ontwikkeling scenario's	juni-september 2015	Wie betrekken: eigen huiswerk (bestaande bouwstenen), <i>Urban Gro Lab</i> en workshop (s) met de strategische partners in stad / regio en de Stadjer.
Fase 3 Discussie met uw raad	oktober 2015	Presentatie <i>Atlas</i> en scenario's. Keuzes voorleggen en richting bepalen door uw raad.
Fase 4 Let's Gro Discussie met de stad, regio en vakwereld	november 2015	Bij Let's Gro gaan we dit keer niet alleen halen maar ook brengen. We presenteren de <i>Atlas</i> en de scenario's en met name de daarbij horende keuzes zien. Stad, raad, regio én vakwereld denken mee. Meerdere workshops op Let's Gro wijden we hier aan.
Fase 5 Bijeenbrengen van de resultaten	december 2015- februari 2016	Trechteren, de balans opmaken, vertalen in kader/ richting en concrete projecten
Fase 6 Presentatie eindproduct aan raad en stad	maart 2016	Presentatie eindproduct
Fase 7 Besluitvorming	april-juni 2016	Eindproduct

P&C cyclus

Om de globaliteit en flexibiliteit van de nieuw op te stellen Agenda voor de stad te waarborgen willen we uw raad jaarlijks een geactualiseerd uitvoeringsprogramma presenteren waarin we aangeven wat onze inzet voor een beperkt aantal jaren zal zijn. Zoals u ook nu van ons gewend bent met het jaarlijkse Meerjaren Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Stad op Scherp. Hiermee kan op flexibele wijze met niet of moeilijk te beïnvloeden factoren worden meebewogen. Ons idee is hierbij aan te sluiten op de P&C cyclus.

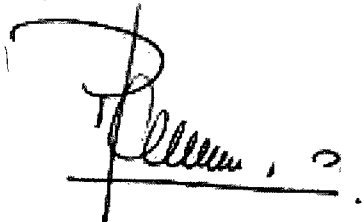
Kosten en dekking

We kunnen op dit moment een zeer globale inschatting van de kosten geven. Dit is afhankelijk hoe breed u het proces wenst in te steken. U dient rekening te houden met een bandbreedte van 200 duizend euro tot 350 duizend euro mede afhankelijk van de kosten voor Let's Gro 2015. Deze kosten zullen worden gedekt uit de intensiveringsmiddelen zoals in de begroting 2015 is vastgelegd.

Vervolg

Op basis van ideeën en suggesties van uw raad op dit raadsbehandelplan verfijnen wij het procesvoorstel voor de *Ontwikkelagenda voor de Stad*. Bij de verdere vormgeving en de wijze waarop we de stad en regio betrekken is betrokkenheid van uw raad essentieel.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

Onderwerp **Ontwikkelagenda voor de stad**
Ruimtelijk economische strategie 2015-2018

Steller **Claudia Boon/ Alfred Kazemier**

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 7624 Bijlage(n) 2

Ons kenmerk 4688523

Datum 12-10-2014 Uw brief van -

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

In 2014 passeerden we de grens van 200.000 inwoners. We verwachten dat de stad ook de komende 15 jaar nog flink groeit naar 220.000 inwoners in 2024¹ en rekening houdend met de voorgenomen herindeling kan het aantal inwoners nog verder toenemen. Deze groei kunnen we op sommige plekken opvangen, maar we zien een toenemende druk op ruimte en voorzieningen ontstaan. Dit vraagt om innovatieve oplossingen en strategische keuzes. Het is noodzakelijk dat we economische, sociale, ruimtelijke en infrastructurele ambities meer op elkaar afstemmen. En dat betekent dat we hard moeten werken aan het structureel versterken van onze werkgelegenheid. Met de manifestatie Let's Gro halen we slimme ideeën en suggesties op. De opbrengst van deze manifestatie plaatsen we in het perspectief van de toekomst van de stad: wat komt er op ons af, hoe gaan we daarmee om? Dit vraagstuk verlangt creativiteit en denkkraft. Ook van buiten. Wij willen het gesprek met uw raad aangaan én met alle betrokken partijen in de stad en regio.

Wij presenteren u jaarlijks het Meerjaren Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Stad op Scherp. Doel van dit jaarlijkse uitvoeringsprogramma is het realiseren van de ruimtelijk economische uitgangspunten van de Structuurvisie Stad op Scherp, die door uw raad in 2009 is vastgesteld. In 2015 gaan we een complete agenda maken. Deze brief loop vooruit op deze agenda en heeft als titel *Ontwikkelagenda voor de Stad* met als ondertitel *Ruimtelijk economische strategie 2015-2018*. U ontvangt tegelijkertijd het Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer 2015-2018 en het Meerjarenprogramma Wonen 2015.

---

¹ Bureau onderzoek en statistiek Gemeente Groningen

De stad floreert: volop kansen voor stad en regio

Investeren in de stad loont. Dat zegt het kabinet in zijn Miljoenennota. Steden zijn de fabrieken van de 21ste eeuw. Uit diverse, internationale onderzoeken² blijkt dat steden de motor zijn tot vernieuwing. Bovendien herstellen stedelijke regio's zich wereldwijd het snelst van economische crises. Als de bevolking groeit nemen productiviteit, innovatie, consumptie en banengroei toe. Steden zijn zo een broedplaats voor innovatie en werkgelegenheid.

De verwachting is dat juist studentensteden de komende jaren groeien en werkgelegenheid aantrekken. Groningen is een jonge bruisende stad. Een op de vijf inwoners is (internationaal) student aan de Rijksuniversiteit Groningen of de Hanzehogeschool of volgt een Mbo-opleiding. De stad is bijzonder door haar compacte schaal, heeft goede sport-, kunst- en cultuurvoorzieningen, uitstekend onderwijs en een prettig woon-en leefklimaat.

Niettemin wijst recent onderzoek³ uit dat we de kwaliteiten van stad en regio beter moeten benutten en dat met de groei van de stad de werkgelegenheid niet automatisch meegroeit. De groëipotentie zit vooral in de kenniseconomie en komt van jonge en innovatieve bedrijven: de *spin off* naar het MKB en de maakindustrie. In een vergelijkend onderzoek naar het innovatiepotentieel van Nederlandse regio's is Groningen nu nog een middenmoter, maar we hebben alles in huis om door te stoten naar de top van innovatieladder.

Een grote onbekende is de impact die aardbevingen zullen hebben op onze stad. In de eerste plaats gaat het om veiligheid. Het komende jaar zal duidelijk worden welke opgaven er op ons afkomen op het vlak van woningbouw en versteviging van bestaande gebouwen.

Voorwaarde: gedeelde ambitie en agenda

We hebben geconstateerd dat Groningen een stad is met twee gezichten. Dat maakt het extra noodzakelijk om samen te werken met onze partners vanuit een gedeelde ambitie en agenda. We willen de kenniseconomie in onze stad en regio versterken. Met als voornaamste doel mensen aan de onderkant en bovenkant van de arbeidsmarkt werk te kunnen blijven bieden. Kansen voor stuwende werkgelegenheid zijn kennis- en innovatie gerelateerde bedrijvigheid: elke nieuwe kennisbaan creëert 2,3 extra banen in andere sectoren. En elke vier studenten creëren één nieuwe baan. En dat is van wezenlijk belang voor de onderkant van de arbeidsmarkt.

---

² o.a. Mc Kinsey & Company *How to make a great City*, 2013, Montgomery, C. *Happy City*, 2014

³ Kwartaalbericht Regio's. ING Economisch bureau. *Innovatiepotentieel niet in alle regio's benut*, juni 2014

In de ambitie om de kenniseconomie te versterken staan we niet alleen. Het is de belangrijkste doelstelling van het onlangs afgesloten Akkoord van Groningen 3.0 met onze strategische partners RuG, Hanzehogeschool, UMCG en provincie Groningen. Deze doelstelling wordt ook gedeeld met de verschillende bestuurlijke samenwerkingsverbanden in de Noordelijke regio: regio Groningen-Assen met Eemshaven/Delfzijl, de NG4 – Groningen, Assen, Leeuwarden, Emmen – en binnen het Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN). Het realiseren van de doelstelling van het Akkoord 3.0 heeft dan ook een nauwe relatie met de – in SNN-verband opgestelde – Noordelijke Innovatieagenda en in het verlengde daarvan de Gebiedsagenda Noord Nederland 2040. We gaan onze lobby richting Den Haag, Brussel en Noord Duitsland versterken.

Gemeentelijke rol

Met deze gedeelde ambitie en agenda kan ieder vanuit zijn eigen rol keuzes maken. De rol van de gemeente is stimuleren, faciliteren en voorwaarden scheppen. Zodat de bestaande sterke sectoren, zoals de kennis- en zorginstellingen, MKB, dienstverlening, ICT, detailhandel, creatieve sector en toerisme zich verder kunnen ontwikkelen en nieuwe kansen ontstaan. Dit doen we door een gezamenlijke regionale agenda, een uitnodigend beleid dat letterlijk en figuurlijk ruimte biedt, een goede bereikbaarheid, verschillende woonmilieus die aansluiten op de vraag, een aantrekkelijke leefomgeving met een hoogwaardig aanbod aan cultuur en sport én een aantrekkelijke en dynamische binnenstad. Daarnaast ontwikkelen we nieuwe financieringsconstructies en geven we initiatieven de ruimte.

Ontwikkelagenda voor de Stad Ruimtelijk economische strategie 2015-2018. Wat zijn de opgaven?

Zoals gezegd: onze ambitie is groei en innovatie. Initiatiefnemers krijgen hier de ruimte om in (inter)nationaal perspectief met nieuwe ontwikkelingen voorop te lopen in een klimaat dat uitnodigt tot ondernemerschap. Hoe kunnen we talent, wetenschap, cultuur en economie met elkaar verbinden zodat jonge mensen verleid worden om hier te studeren, een bedrijf te beginnen en in stad en regio te willen blijven wonen en werken?

Ook moeten we ons voorbereiden op de ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke gevolgen van de groei. Waar kunnen we de groei opvangen? Welke consequenties heeft dat voor de bestaande stad en haar inwoners? Daar waar de stad haar ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke grenzen heeft bereikt, moeten we op zoek gaan naar vernieuwende strategieën hoe daarmee om te gaan.

1 Naar één economische agenda

De overheid creëert geen banen. Wel kan zij de juiste keuzes maken voor een goed ondernemersklimaat. Wij moeten onze rol helder definiëren en inzetten op de volgende opgaven:

- Stad en regio Groningen onderkennen als succesfactor in keuzegedrag van bedrijven, kenniswerkers en studenten;
- Innovatie en valorisatie bij het noordelijk MKB en *spin off* bij kennisinstellingen;
- Investeren in de beroepsbevolking en de kwalitatieve *mismatch* tussen onderwijs en arbeidsmarkt (*life long learning*);
- Samenwerking met het Noordelijk bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen, onderwijs en burgers;
- Doorontwikkeling naar een flexibele en uitnodigende overheid.

Samenwerken doen we in het Akkoord van Groningen 3.0, het Fonds en Convenant Ondernemend Groningen en met ondernemers in het nieuwe economische programma G-Kwadraat 2015-2019. Om mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt aan werk te helpen, werken we samen binnen de arbeidsmarktregio.

Wij ambiëren voor de komende jaren één samenwerkingsverband waarin de verantwoordelijkheid voor de economische koers voor stad en regio samenkomt. Naast bestaande partners maken ook het MBO (technisch), het Noordelijk bedrijfsleven en de eindgebruiker (Living Labs) daarvan nadrukkelijk deel uit.

Profileren en marketing richten we vanaf 2015 niet enkel op de toerist (Er gaat niets boven Groningen) en de student/kenniswerker (City of Talent) maar ook op het geïnteresseerde bedrijfsleven. We willen 'Ondernemen in Groningen' grotere bekendheid geven en gaan uit van de bijzondere kwaliteiten die onze stad te bieden heeft. We brengen dat in samenwerking met Marketing Groningen en de kennisinstellingen op een verhalende manier onder de aandacht. We benadrukken daarin de mooie kansen die Groningen aan de duurzame economie van de toekomst biedt: *biobased* en energieneutraal.

2 De slag om de internationale student en kenniswerker

De aanwezigheid van studenten is een belangrijke vestigingsfactor en daarmee bepalend voor de groei van de stad: hoger opgeleiden vestigen zich bij voorkeur in de buurt van andere hoger opgeleiden, bedrijven bloeien daar waar ruimte is voor creativiteit, innovatie en directe toegang tot talent. Om die reden vestigde het bedrijf IBM zich in onze stad.

Tot 2020 neemt het aantal studenten in de stad toe⁴. Door demografische ontwikkelingen is de verwachting dat het aantal Nederlandse studenten daarna stabiliseert. De RuG richt zich dan ook op de internationale student en kenniswerker: naar ruim 12.000 internationale studenten en 20% buitenlandse leden van de wetenschappelijke staf.⁵

⁴ Referentieraming Ministerie van OC&W 2014

⁵ Rijksuniversiteit Groningen *Naar 400 jaar passie & prestatie Strategisch plan Rijksuniversiteit Groningen 2010 - 2015*

Dat de aanwezigheid van internationale studenten en kenniswerkers ook financieel rendement oplevert voor de overheid, blijkt uit berekeningen van CPB: de totale netto opbrengst voor de overheid van buitenlandse studenten die na hun studie in Nederland blijven, is ongeveer 740 miljoen euro per jaar⁶. Voor Groningen valt dit positief uit gezien het relatief hoge aandeel internationale studenten en kenniswerkers: 30% van alle nieuwe medewerkers van de RuG is al afkomstig uit het buitenland.

Samen met onze kennisinstellingen en ondernemers profileren we Groningen als aantrekkelijke studie- en werkstad: *City of Talent*. De kennisinstellingen zetten als vanzelfsprekend in op excellent onderwijs. En eenzelfde inzet geldt voor de campusontwikkeling. Zij investeren de komende jaren fors in Zernike (*Energy*) en UMCG/Ebbingekwartier (*Healthy Ageing*). Gezamenlijk bouwen we aan de ontwikkeling van een *International Welcome Centre North*, om buitenlandse studenten en kenniswerkers wegwijs te maken. Het fungeert tevens als samenwerkingspartner voor buitenlandse universiteiten: internationale relaties zijn steeds bepalender voor bijdragen uit Europa.

Wij vinden het belangrijk om te investeren in de meertaligheid van de stad. Niet alleen in het onderwijs maar ook in de dienstverlening en bijvoorbeeld de bewegwijzering in de stad. Nu heeft bijvoorbeeld een Chinese student geen idee hoe hij van het Hoofdstation naar de binnenstad moet komen. Dit vraagt om een masterplan meertaligheid en een goede inbedding van internationale studenten en kenniswerkers in de nieuwe Binnenstadvisie.

Wij blijven werken aan een sterk cultureel profiel met ruimte voor podia, productie, talentontwikkeling en educatie. Als persoonlijke verrijking, maar ook als sociaal en economisch instrument. Kunst en cultuur maken de stad tot een magneet voor liefhebbers, toeristen, nieuwe bewoners, studenten, ondernemers en creatief talent. We investeren in de huidige Cultuurnota-periode tot 2017 1 miljoen euro extra. Volgend jaar maken we een nieuwe kadernota waarin we met de culturele partners verder invulling geven aan de kansen die Groningen biedt.

3 Groningse toplocaties: versterken kracht, massa en profilering

We willen optimale omstandigheden creëren op plekken waar mensen actief zijn, vernieuwen en experimenteren. De ruimtelijk-economische focus ligt daarom de komende jaren op Zernike, UMCG/Oosterhamrikzone, de Binnenstad en het Stationsgebied. We sluiten aan bij de strategische agenda's van RuG en Hanzehogeschool en UMCG: zij investeren in nieuwe huisvesting volgens het basisprincipe van drie campussen in de stad: *Energy (Zernike)*, *Healthy Ageing (UMCG/Ebbingekwartier)* en de Binnenstad.

---

⁶ SER, *Make it in the Netherlands*, 2014

Zernike campus

Zernike moet dé plek zijn waar wereldwijde kennis over energie voorhanden is en waar bedrijfsleven, kennisinstituten en overheid samen werken aan de energievoorziening van morgen. De *Energy Academy Europe* en het *Energy Transition Centre* zijn bepalende initiatieven. Onderzoekers, studenten en bedrijven werken hier samen aan nieuwe producten en diensten. De RuG en de Hanzehogeschool investeren fors in campusontwikkeling volgens de principes van kennisdeling, praktijkgericht onderzoek, ontmoeten en verbinden. Over de gebouwgrenzen heen: campusbrede voorzieningen - zoals winkels - en inspirerende omgevingen moeten de interactie bevorderen tussen studenten, medewerkers en bedrijfsleven.

We gaan met onze partners van het Akkoord van Groningen de ruimtelijke kwaliteit van Zernike verbeteren. We werken aan een stedenbouwkundige visie – gereed begin 2015 – en streven naar een model waarin RuG, Hanzehogeschool en wij verantwoordelijk zijn voor acquisitie en doorontwikkeling. De bereikbaarheid en de openbare ruimte van Zernike verdienen de komende periode extra prioriteit. Wij onderzoeken tevens de woningbouwmogelijkheden op de campus.

UMCG/Ebbingekwartier campus

Het UMCG is de grootste werkgever van Noord Nederland. Er werken ruim 11.000 mensen, jaarlijks zijn er 400.000 consulten, 300.000 verpleegdagen en komen er anderhalf miljoen bezoekers. *Healthy Ageing* en *Life Sciences* zijn met 22.000 banen inmiddels de grootste werkgelegenheidssector in Noord Nederland. Deze sector behoort tot de wereldtop en trekt internationale farmaceutische bedrijven aan, die een deel van hun *Research & Development* in Noord Nederland uitvoeren. Sinds de start van het *Centre of Expertise Healthy Ageing* is het aantal bedrijfsparticipaties binnen een jaar verdubbeld.

Naast het UMCG vestigt ook de RuG steeds meer van haar activiteiten in dit gebied, waaronder het *European Institute of the Biology of Ageing*, het Infoversum en het *University College Groningen* (UCG). Zowel de RuG als het UMCG hebben grootschalige investeringsplannen. Op de *Healthy Ageing* campus kijken zij naar mogelijkheden voor huisvesting van studenten van het UCG, promovendi en onderzoekers in een campusachtige setting. Het cultureel studentencentrum USVA vertrekt van de Munnekenholm naar dit gebied.

Het biedt kansen als wij aansluiten bij de investeringsplannen van deze kennisinstellingen. Een aantal vooraanstaande culturele instellingen is op zoek naar nieuwe huisvesting. We onderzoeken de mogelijkheid om samen met de RuG een cultureel kwartier te maken. Ook is de RuG actief op zoek naar mogelijkheden om in dit gebied sportfaciliteiten te bouwen of te huren. Dit kunnen we combineren met de inrichting van een sportieve openbare ruimte passend bij de nieuwe sporttrends zoals *urban bootcamps*. We willen deze kansen benutten, want wij willen dat deze economische groeibriljant tot volle wasdom komt. Wat ASML is voor Eindhoven is het UMCG voor Groningen.

De bereikbaarheid van het UMCG is dus een urgente opgave. De overname van de Ommelander Ziekenhuis Groep door het UMCG onderstreept dit: we verwachten nog meer verkeersbewegingen tussen stad en regio. Begin dit jaar besloten Rijk, provincie en stad om een nieuwe autoverbinding via de Oosterhamrikzone te betrekken bij de planstudie naar de aanpak van de versleten Gerrit Krolbrug. Deze brug wordt in 2019 vervangen. In het laatste kwartaal van 2015 moet een besluit vallen over de autobereikbaarheid van het UMCG via het oostelijk stadsdeel naar de Oostelijke Ringweg. We onderzoeken daarbij ook de kansen om de fiets meer ruimte te geven op de Korreweg. Een andere belangrijke kans die voorbereid wordt, is het busstation aan de Oostersingel ter hoogte van Bloemsingel 1. Dat wordt wat intensiteit betreft het derde OV-knooppunt van de stad.

Binnenstad

De binnenstad is het visitekaartje van Groningen. Naast de RuG, de Hanzehogeschool en het UMCG bepaalt het grote en brede aanbod van voorzieningen de aantrekkingskracht en vitaliteit van de Groningse binnenstad. In een ontspannen, historische setting - een groot pluspunt - is volop gelegenheid voor verblijf en ontmoeting, voor de door kenniswerkers gewenste combinatie van vermaak en kennisoverdracht: voedingsbodem voor *crossovers*, innovaties en *start-ups*.

We werken samen aan de voorbereiding van een nieuwe Binnenstadvisie. We sluiten aan bij lopende ontwikkelingen, zoals het Infoversum, de groei van het UMCG, de metamorfose van het Stationsgebied, het Groninger Forum en de vernieuwde oostwand van de Grote Markt. Doel is het functioneren van de binnenstad (Hereplein, A-Kwartier en Binnenstad-Oost) en in samenhang daarmee de aantrekkelijkheid, te vergroten. Een noodzaak in de steeds drukker wordende binnenstad. Want de concurrentie op de vrijetijdsmarkt neemt toe en consumenten zijn kritisch in het besteden van hun vrije tijd en het uitgeven van geld.

Wij bieden u de Binnenstadvisie in het voorjaar van 2015 aan. We schetsen in deze visie een aantal keuzes: bijvoorbeeld de schaalvergroting van winkels, de verduurzaming van de stadsdistributie, een fiets-en voetgangersbrug tussen Sontplein en binnenstad, de inrichting van de Grote Markt in 2017, nieuwe locaties voor wonen in de binnenstad, ruimte voor de voetganger, alternatieve busroutes, aanlooproutes Westerhaven, Damsterdiep, Boterdiep en Hoofdstation (in samenhang met de ontwikkeling van het stationsgebied), stallingsplekken voor fietsers en herinrichting Diepenring.

Stationsgebied

Het stationsgebied in Groningen is een plek met grote potenties, die kan uitgroeien tot een aantrekkelijke en krachtige plek voor de economische ontwikkeling van de stad. Een nieuw stadsdeel met ruimte voor werk, voorzieningen en ontspanning. Vier jaar geleden stelde uw raad het Gebiedsconcept 2010 Cityhub Groningen vast. We hebben de afgelopen jaren vooral gewerkt aan de verdere invulling van het spoorse deel.

De aanpassingen aan het spoor en de perrons start in 2017 en is in 2020 gereed. Dit zorgt voor een stevige kwaliteitsverbetering in het openbaar vervoer van stad en regio: directere verbindingen, kortere reistijden en een betere overstap trein/bus/fiets.

Nu is het tijd om ook de andere delen in het gebied uit te werken. We zoeken de dialoog met de grondeigenaren (NS en Post NL) en gaan op zoek naar toekomstige gebruikers. In het Europapark hebben we positieve ervaringen met deze vorm van gebiedsontwikkeling: werken aan gezamenlijke ambities, de *business cases* van de andere partijen begrijpen en ruimte bieden aan behoeften van markt en consument. We denken aan samenwerking met bijvoorbeeld onderwijsinstellingen, aan een hotel/congrestoren, aan beperkte woningbouw en aan een mogelijke herontwikkeling van het huidige Post NL-kantoor voor startende bedrijven.

Het is belangrijk dat we meeliften met de investeringen in deze OV-knoop en onze financiële middelen voor gebiedsontwikkeling daarop afstemmen. Urgentie in besluitvorming is noodzakelijk – vóór 2017 – met oog op externe financiering van infrastructuur en openbare ruimte. Dit betekent dat de komende periode belangrijke besluiten worden genomen. In februari 2015 leggen we u het voorstel voor over een spoorkruisende fietstunnel. Onderzoek heeft een voorkeursvariant opgeleverd: een tunnel ter hoogte van het stationsgebouw met een aansluiting op de fietsrotonde in het Stadsbalkon. Ook het ambitiedocument – bepalend voor de kwaliteit van de openbare ruimte – wordt dan vastgelegd.

4 Bereikbaarheid: randvoorwaarde voor de toekomst van stad en regio

Met de groei van de stad neemt de verplaatsingsbehoefte van inwoners, forenzen en bezoekers toe. Zeker door de verdergaande concentratie van werken, onderwijs, zorg en wonen in de stad en het krimpende ommeland. Tegelijk is Groningen een compacte stad en dat willen we zo houden. Er is echter geen ruimte meer voor extra infrastructuur, dus we moeten innoveren in onze oplossingen: investeren in goede bereikbaarheid, gedragsverandering en slimme ICT. Bij het zoeken naar oplossingen blijft het uitgangspunt dat verkeer, ruimtelijke ordening, economie en sociale aspecten onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Groningen is een echte fietsstad. Fietsen is flexibel, goedkoop en gezond. En de slimste en snelste manier om in steden met de omvang van Groningen van A naar B te komen. De fiets is een prima woon-werk vervoermiddel en draagt bij aan schonere, gezonde en bereikbare steden. Samen met de stad werken we aan een nieuwe fietsstrategie - in 2015 gereed – op basis van innovaties, experimenten en slimme en gezonde oplossingen. Met als een van de hoogtepunten in 2017: het Jaar van de Fiets.

Met de ministeriële ondertekening van het Tracébesluit is de Aanpak Ring Zuid gestart. Tot en met 2021 staan meerdere grote infrastructuurprojecten op de agenda, eerder spraken wij al over het stationsgebied. Zo investeren wij met onze partners in een goede bereikbaarheid van stad en regio.

We onderzoeken samen met de regio en het Rijk of er reistijdverkortingsmogelijk is in de treinverbinding Groningen-Bremen-Hamburg door de komst van een IC-verbinding. En de mogelijkheden voor een representatief internationaal busstation in het stationsgebied.

Samen met Groningen Bereikbaar zorgen we dat tijdens de uitvoering van de grote en vele kleine verkeersprojecten de stad altijd bereikbaar is en leefbaar en veilig blijft. De opgave na 2021 is de aanpak van de westelijke ring, de bereikbaarheid van het UMCG/binnenstad en de verdere uitbouw van het HOV-bussysteem.

Ook werken we aan de opgave hoe we de komende jaren de extra druk op de verkeerssystemen op de langere termijn willen opvangen: via ICT het verkeer gedurende de dag te spreiden en de beïnvloeding van het reizigersgedrag. Samen met onze partners investeren we in ondersteunende ICT-systemen – gereed in 2015 – en stimuleren we duurzaam mobiliteitsgedrag.

5 Duurzaamheid: kansen benutten voor werkgelegenheid

We willen in 2035 energieneutraal zijn. Niet alleen vanwege klimaatdoelstellingen, maar ook voor het terugdringen van de woonlasten van de Groningers én de economische kansen voor stad en regio. De omstandigheden voor de omschakeling naar een duurzame economie zijn gunstig: kennis, landbouw, chemie. Dit ondersteunt het belang van een gezamenlijke regionale agenda en een Noordelijke krachtenbundeling. Wij willen andere partijen ondersteunen, faciliteren en verenigen. Voor onze kenniseconomie, maar juist ook voor het bestaande bedrijfsleven (bouwbedrijven, installatiebranche, afvalstoffenverwerking), zodat het kan innoveren. Want grote veranderingen in de energiemarkt komen vooral uit het midden- en kleinbedrijf.

Met het huidige programma halen we energieneutraal in 2035 niet. We hebben met onze partners in de energiewereld veel bereikt. We denken aan de GrESCO, geothermie voor bestaande bouw, collectieve warmte/koude opslag in het Europapark en de oprichting van Warmtestad BV. Maar er is meer nodig. We hebben aangegeven dat Groningen alles in huis heeft om groene energiehoofdstad van Nederland te zijn en dat wij die kans de komende jaren willen verzilveren. Daarom werken wij aan een herbezinning op onze strategie. Wij betrekken uw raad actief bij deze herbezinning, zodat u eind 2014 een besluit kunt nemen over het vervolg van ons duurzaamheidsbeleid.

Een belangrijke keuze die we gezamenlijk moeten maken is het wel of niet investeren in geothermie. Met geothermie en het bijbehorende warmtenet hebben Stadlers gegarandeerd verwarming voor een jarenlange vaste prijs, blijven de verkoopopbrengsten van de warmte binnen de Groningse economie en zijn we onafhankelijk van buitenlandse energieleveranciers.

De afgelopen jaren hebben we vele verkenningen, onderzoeken en berekeningen uitgevoerd en *second opinions* gevraagd om de haalbaarheid te bepalen. Subsidievoorwaarden, investeringsbeslissingen van derden en vergunningstrajecten vragen van uw raad uiterlijk april 2015 om een *go-no go* besluit. U ontvangt aan het eind van dit jaar een planuitwerkingsbesluit, gaan wij met u op excursie waarbij inhoud en consequenties van het plan centraal staan. U kunt dan in april 2015 op basis van een gedetailleerde en robuuste business-case een besluit nemen over het wel dan niet aanbesteden van geothermie Noordwest en de bijbehorende (beheers)organisatie.

6 Wonen op maat

We streven naar een woningaanbod dat aansluit op de vraag, betaalbaar en duurzaam is en zorgt voor evenwicht in de wijken. We zien een woningmarkt met nieuwe ontwikkelingen, zoals de steeds kleiner wordende huishoudens en een toenemende internationalisering leiden tot een veranderde vraag. Andersoortige woningtypen en een steeds groter wordende groep mensen die op meerdere plekken woont en werkt. Wij constateren deze veranderingen, maar wij bouwen geen woningen. Wel kunnen wij we de woningbouw met praktische maatregelen op gang brengen – dat doen we met ons Bouwoffensief – en we kunnen uitdagen en inspireren. We willen dat andere partijen en Stadgers letterlijk en figuurlijk de ruimte krijgen om te investeren in Groningen of hun woonwensen te vervullen en onderzoeken hoe we dit mogelijk kunnen maken in ons grondbeleid. En als laatste stellen we kaders om ervoor te zorgen dat meer kwetsbare Stadgers veilig en betaalbaar kunnen wonen.

Tot de zomer van 2015 werken we aan de actualisatie van de Woonvisie. Er zijn een aantal inhoudelijke thema's waar wij als gemeentelijke overheid aan het roer staan en waar wij heldere kaders moeten stellen. We denken dan aan het kamerverhuurbeleid, de verduurzaming van de bestaande voorraad, de wetgeving energieneutraal bouwen in 2020, ouderenhuisvesting in relatie tot de nieuwe ontwikkelingen in de zorg en het aardbevingsdossier. In januari 2015 stelt het Rijk de norm voor aardbevingsbestendige nieuwbouw vast en wordt duidelijk wat de financiële gevolgen zijn voor onze gebouwenvoorraad en nieuwbouw. Ook buigen we ons over de betaalbaarheid en beschikbaarheid van de sociale huurwoningvoorraad. Samen met de relevante organisaties en de stad bepalen we welke kant we op willen en wat voor stad we willen zijn. In het verlengde hiervan maken we met de corporaties prestatieafspraken.

In 2015 starten we een manifestatie. Een manifestatie die initiatieven en verrassende combinaties op onverwachte plekken mogelijk maakt. Die ontwikkelingen in de nieuwbouw én de bestaande bouw een duwtje in de rug geeft. We zijn al bezig met het stimuleren van initiatieven, zoals het verduurzamen van de woningvoorraad en het ruimte bieden aan kapitaalkrachtige ouderen die in of rond de binnenstad willen wonen. Voor de manifestatie zijn we op zoek naar meer en we gebruiken Let's Gro als platform. We betrekken uw raad actief.

Meerstad

Meerstad is de belangrijkste nieuwbouwlocatie voor de stad Groningen. Ruim wonen in een stadsdeel gedomineerd door water en groen. Het komende jaar krijgt het Woldmeer aansluiting op het provinciale vaarcircuit. In 2014 verwachten we een woningverkoop van circa 75 woningen. In de huidige markt is dit een succes. Daarmee komt het aantal verkochte woningen op circa 175. Het eerste deelplan (Meeroevers) is daarmee vrijwel afgerond. Voor 2015 verwachten we minimaal eenzelfde aantal woningen te verkopen. Voor de komende periode staan een aantal strategische keuzes op de agenda waar ook uw raad en de bewoners zich over moeten uitspreken: waar komt het voorzieningencentrum (supermarkt, school, etc.), welke recreatieve voorzieningen (o.a. recreatiestrand met bijbehorende horeca) worden aangelegd. In het voorjaar 2015 presenteren wij u een ruimtelijk perspectief waarin wij u de keuzes voorleggen.

Ebbingekwartier

We zien het Ebbingekwartier nog steeds als een van de meest kansrijke plekken voor woningbouw. Het gebied ontwikkelt zich steeds meer als onderdeel van de stad. We hebben de ambitie binnen zes jaar de plannen op het Ebbingekwartier af te ronden. Bepalend hiervoor is de inzet van de ontwikkelaar waarmee we nadrukkelijk in gesprek zijn. Het komende halfjaar gaan we onderzoeken of de locatie Machinefabriek uit kan groeien tot een culturele plek met de huisvesting voor toneel, dans en theater gecombineerd met horeca. Ook de plannen voor de nieuwbouw van een school, een hotel aan het Boterdiep en huisvesting voor internationale studenten lijken reële kansen waarmee we aan de slag gaan.

Suikerunie

De komende jaren zijn grote delen van het voormalige terrein van de Suikerunie nog niet in beeld voor ontwikkeling. In de tussentijd experimenteren we met nieuwe vormen van tijdelijke gebiedsontwikkeling. Tegelijkertijd zien we de stad sneller groeien dan verwacht, vooral door een toename van alleenstaande en twee persoonshuishoudens. De actualisatie woonvisie moet antwoord geven op de vraag of het uitgangspunt – de komende (inmiddels) twaalf jaar geen woningbouw- nog reëel is of dat we kansen laten liggen voor de ontwikkeling van onze binnenstedelijke locaties waaronder het Suikerunieterrein. Tegelijk zien we dat tijdelijke initiatieven nog niet in het gewenste tempo van de grond komen onder andere omdat het terrein qua infrastructuur nog niet geschikt is. Gezien deze ontwikkelingen maken we het komende half jaar een stedenbouwkundig schetsplan waarin we de ruimtelijk-infrastructurele keuzes vastleggen. We willen een basis infrastructuur aanleggen - fietspad Vinkhuizen, Stadspark, groeninfrastructuur en de toekomstige aansluiting op de Peizerweg- zodat tijdelijke initiatiefnemers in het gebied kunnen gaan investeren en eventuele toekomstige ontwikkelingen mogelijk zijn. Hiervoor schetsen we een aantal scenario's. De diverse deelgebieden van het terrein zullen zich in verschillend tempo ontwikkelen. De belangrijkste uitdaging is dat tijdelijke initiatieven toekomstig gebruik gaan stimuleren of uitlokken.

Overige kansrijke locaties

Kempkensberg (Engelse Kamp en De Rups) en Reitdiep fase 3 en 4 zijn naast bovengenoemde gebieden de kansrijke locaties voor woningbouw. We werken aan het stedenbouwkundig plan voor Reitdiep en we willen op korte termijn concrete afspraken maken met de ontwikkelaar van de Kempkensberg. We verwachten dat in 2015 de verkoop van beide projecten van start gaat. Het gaat daarbij grotendeels om grondgebonden woningen en deels appartementen.

7 Groningen als Living Lab: op de kaart in Europa

Ook Europees en wereldwijd komt steeds meer aandacht voor de Smart en Healthy City en Biobased Economy. Hoewel het hierbij vooralsnog om containerbegrippen gaat, zijn het thema's waar we in Groningen en de regio uitstekende proposities op hebben. De sectoren die landelijk en mondiaal de toon zetten zijn in onze regio sterk vertegenwoordigd: chemie, agro-food, energie, logistiek en niet in de laatste plaats kennis en wetenschap. Dit geldt eveneens voor het wereldwijd steeds relevanter wordende thema *Big Data*. Groningen heeft een uitstekende uitgangspositie binnen dit werkveld: er is gespecialiseerde kennis aanwezig en onder andere het UMCG maakt hier gebruik van bijvoorbeeld binnen het Lifelines-onderzoek. Met projecten zoals smart grid, de energiecoöperatie Grunneger Power, EnTranCe is Groningen een stad die laat zien hoe innovatie in alle lagen van de maatschappij plaats kan vinden. Dat wordt steeds meer gezien. Ook nu Europa bezig is een eigen stedelijke agenda te ontwikkelen. Door de stad permanent te beschouwen als *living lab* voor een gezondere en duurzame stad willen we voorop lopen in deze discussie. De komende jaren gaan we deze positie versterken. Door ruimte te bieden aan innovaties in nieuwe living labs en deze gezamenlijk met onze noordelijke bestuurlijke netwerken in Europa zoveel mogelijk uit te dragen. In 2016 is Groningen gastheer voor een groot internationaal congres Ruimte voor Gezondheid.

Het EU- voorzitterschap van Nederland in 2016 grijpen we aan om onze best practices uit onze Agenda voor de stad naar buiten toe kenbaar te maken. Met als concreet doel EU- congressen, conferenties en bijeenkomsten naar Groningen te halen. Binnen Healthy cities werken we tevens toe naar het jaar 2016, waarin het UMCG een groot congres geeft over de gezonde stad en het jaar 2017, het jaar van de fiets in Groningen.

8 In de wijken

Leefbare wijken en vitale buurten zijn het resultaat van ieders inspanningen; stadjes, ondernemers, instellingen, gemeenten en corporaties. We zijn gestart met wijkwethouderschap en maatwerk per wijk. Sociale, ruimtelijke en economische barrières willen we doorbreken. Ontwikkeland en preventief beheer en gerichte ruimtelijke maatregelen - daar waar het nodig is. Initiatieven brengen we een stap verder terwijl andere prima met burgerkracht tot stand komen. We blijven investeren in kwetsbare wijken (bijvoorbeeld Selwerd en De Wijert). Sociale (wijk) teams helpen mensen die niet kunnen terugvallen op hun sociale netwerk. De teams huisvesten we in multifunctionele centra in de wijk- bijvoorbeeld het Floreshuis en Treslinghuis - die goed te bereiken zijn ook per OV.

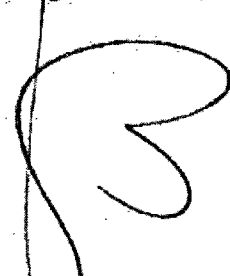
We investeren samen met instellingen en partijen in collectieve voorzieningen zoals kinderopvang, peuterspeelzalen, scholen en welzijnswerk. Zo willen we voorkomen dat inwoners in duurdere zorg terecht gaan komen en de zelfredzaam van burgers vergroten.

De openbare ruimte richten we steeds sportiever in en de sportieve ruimte maken we steeds meer openbaar. Sporten is niet alleen gezond, maar draagt ook bij aan sociale samenhang in de wijk en een aantrekkelijk leefklimaat. Parken kunnen – met respect voor de ecologische kwaliteiten – een grote sportieve recreatieve betekenis hebben. We investeren in hoogwaardige sportvoorzieningen - bouw Sporthal Europapark en afronding sporthal Corpus Den Hoorn - en sportdeelname voor alle inwoners. Ook voor onze (buitenlandse) studenten. We gaan steeds meer de openbare ruimte inrichten vanuit een sportieve invalshoek zoals bijvoorbeeld bij de herinrichting van de speelweide in de Hunze (oplevering 2015). En zoals eerder genoemd blijven we werken aan de gezondheid van stad en inwoners door het verbeteren van fietsstad Groningen (nieuwe visie op de fiets).

Conclusie

Samen met onze inwoners, het bedrijfsleven en de diverse overlegpartners gaan we door met de opgaven die bepalend zijn voor de toekomst van onze stad en regio. Opgaven die een belangrijke voorwaarde zijn in het versterken van de kenniseconomie in onze stad en regio. We moeten de sterke kwaliteiten van de stad en regio nog beter benutten omdat de werkgelegenheid niet automatisch meegroeit. Het is noodzakelijk dat we economische, sociale, ruimtelijke en infrastructurele ambities meer op elkaar afstemmen. Met de groei van de stad zien we een toenemende druk op de ruimte ontstaan. Dit vraagt om innovatieve oplossingen en strategische keuzes. Deze uitdaging willen we samen met uw raad en de stad en regio aangaan. Vanuit het besef dat we één van de vele partners zijn die de stedelijke samenleving maken.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen.

de burgemeester,
dr. R.L. (Ruud) Vreeman

de secretaris,
drs. P.J.L.M. (Peter) Teesink